

**Határszolgálat Közép-Európában az I. világháború után,
a terület-visszacsatolásokat megelőzően.**

(doi: 10.31626/HU-EISSN2530094X.IIITOM.83-114.p)

A határszolgálatos kifejezés a két világháború közötti Magyar Királyság időszakában keletkezett szakkifejezés volt. Annak kapcsán alakult ki, hogy meg kellett különböztetni a határ védelmét és a határ őrzését megvalósító erőket, mivel a két feladatkört ellátó erőket általában egy testületben, illetve több szervezetben szétszórva működötték.¹

Ez a sajátos helyzet nem a magyar fejlődés szerves eredményeként keletkezett. Ellenkezőleg, a trianoni békediktátum hazánkat súlytó előírásainak a következménye volt. A kisantant országok ugyanis — akiknek a hadereje egyenként is a Magyar Királyi Honvédségnél jóval nagyobb volt és a haditechnikai felszereltsége is túlszárnyalta a honvédségét — egyeztettek terveiket a maradék Magyar Királyság megszállására.² Ilyen körülmények között pedig a magyar vezetés — a jelentősen megnyirbált lehetőségeinek a határain belül — igyekezett mérsékelni az esetleges kisantant támadás következményeit. Az egyértelmű volt, hogy konfliktus esetén a maradék Magyarország nem képes ilyen haderőnek ellenállni. Ebből fakadóan a cél az volt, hogy a harcoló feleket tárgyalóasztalhoz ültessék. Az esetleges tárgyalások érdekében pedig reális célkitűzésként arra készítették fel a magyar fegyveres erőket, hogy lassítsák a fegyveres konfliktus során az ellenség előrenyomulása ütemét. Így kívánták elérni, hogy a támadó haderők ne foglalhassák el a trianoni békediktátum által megcsonkított Magyar Királyság területét teljes egészében.³

E stratégia értelmében nem csupán a trianoni békediktátum által engedélyezett haderő létszámánál nagyobb erőre volt szükség, hanem — annak, legalább is egy részének — a határ mentén kellett állomásoznia. A magyar ipari centrumokhoz ugyanis rendkívül közel kerültek a határok, kellő ellenállás hiányában ezeket a gyártókapacitásokat rövid időn belül el lehetett foglalni. Létkérdés volt azonban az, hogy a határ menti ipari góccok minél tovább működhessenek magyar fennhatóság

alatt, mivel ezeknek a gyáraknak a termékei tették lehetővé a hátsóországban élő lakosság hadra fogható férfitagjainak a felfegyverzését és csatasorba állítását, amely pedig az előfeltétele volt annak, hogy megakadályozzák a Magyar Királyság gyors és teljes megszállását. Ezt a célt pedig akkor lehetett elérni, ha a határ mentén hadra fogható erő állomásozott, amely képes volt lelassítani az ellenséges haderő előrenyomulását. A magyar vezetés tehát a magyar határőrizeti, illetve rendvédelmi erőkben alakított ki olyan rejtett alakulatokat, amelyek e stratégiai cél kivitelezésére többé-kevésbé alkalmasak voltak, továbbá létrehozott olyan új szervezeteket is, amelyek korábban a magyar határőrizetben nem léteztek, létük azonban alkalmas volt a haderő csapatai egy részének a rejtésére. Ilyen szervezet volt a Magyar Királyi Vámórség és a Magyar Királyi Folyamórség is.⁴

Igy állhatott elő az a helyzet, hogy a Szövetségekközi Ellenőrző Bizottság magyarországi tevékenységének a megszüntetése⁵ után a fegyverkezési egyenjogúság kimondásáig⁶ a Magyar Királyi Honvédség minden harmadik gyalogezerde rejtetten, a határőrizeti szervezet fedésében a határ mentén diszlokált.

Meg kell azonban különböztetni elnevezésükben a határőrizeti erőket a határvédelmi erőktől, mivel a két funkciót ellátó alakulatok szervezete, haditechnikai eszközökkel való felszereltsége stb. alapvetően eltért egymástól, ebből fakadóan pedig a képességeik is gyökeresen eltérőek voltak. A határőrizeti teendőket ellátó csapatokat nevezték határszolgálatosoknak, az összes többi — az adott testületbe tartozó — csapatot pedig a testület elnevezésével jelölték. A határszolgálatosok tehát a határvonalak őrzését látták el, haditechnikai felszereltségük, szervezetük, diszlokációjuk ennek megfelelő volt. A határőr szervezetek többi része — amely lényegében rejtetten működött — pedig a határok biztosítását végezte, egyrészt megakadályozva az ellenséges rajtaütés lehetőségét, másrészt pedig az ország belsejéből a határra felvonuló magyar haderő számára a területet biztosította, illetve a mélységi erőkkel ellenállást fejtett ki az ellenséges haderő csapataival szemben.⁷

Ez a helyzet csupán a magyar határőrizetre volt jellemző, amely egyértelműen a trianoni békediktátum következtében jött létre és idegen volt a magyar határőrizet fejlődési tendenciájától. A környező országoknak — mivel nem kellett számolniuk a szomszédaik ellenséges indulataiból fakadóan országuk lerohanására irányuló kísérlettel, vagy ha igen arra nyíltan felkészülhetnek — ilyen rejtési manőverekre nem volt szükségük. A határszolgálatos kifejezés tehát a vizsgált többi közép-európai országban, nevezetesen Ausztriában, Csehszlovákiában, Jugoszláviában, Lengyelországban és Romániában nem azt jelentette, mint a megcsonkított Magyar Királyságban. Közép-Európa többi országában egyértelműen a határok őrzése és részben a védelme érdekében működtetett szervezetek tartoztak e fogalomhoz. E szervezetek nem rendelkeztek nyílt és rejtett részekkel, mivel semmi sem kényszerítette őket arra, hogy országuk védelmi erejének egy részét rejtetten működtessék.⁸

Ausztria határőrizete az osztrák-magyar trianoni határon megegyezett Ausztria többi határszakaszával. A magyar-osztrák határszakasz hossza hozzávetőlegesen a magyar államhatár hosszának 14 %-a volt. Az osztrák határőrizetet a pénzügyőrség valósította meg a határ menti pénz-ügyőr alakulatai által, melyet kiegészítettek az osztrák csendőrség határ menti őrsői.⁹ Ez a szisztéma teljes egészében megegyezett a dualizmus kori Magyar Királyság 1906 előtti határőrizetével.¹⁰ Az osztrák pénzügyőrség — a világ más államaihoz hasonlóan — polgári fegyveres őrtestület volt. Az osztrák csendőrségnek pedig a vesztes I. világháború után a győztesek — az osztrák baloldal segítségével — oly mértékben átalakították a belső viszonyrendszerét, hogy azt már jóindulattal sem lehetett katonailag szervezett őrtestületnek tekinteni.¹¹

Csehszlovákia határőrizete a trianoni békediktátum nyomán jött létre. Az elszakított Felvidéken a két világháború között hozzávetőlegesen a lakosság 50 %-a szlovák, 25 %-a magyar, 25 %-a pedig német és rutén volt. Mivel Csehszlovákiának a Magyar Királysággal szomszédos határain annak mindkét oldalán magyar lakosság élt, ezért igyekeztek a határ-

vonallal mellé cseh, és szlovák népeiséget telepíteni. Ilyen telepkeket hoztak létre Kassától délre Csap és Batyus térségében, valamint a Csalóközben a Duna, a Garam és az Ipoly mentén. A határőrizetben jelentős szerepet szántak a szláv lakosságot tömörítő „Szokol” (Sólyom) mintegy 630 000 főnyi és az „Orel” (Sasok) hozzávetőlegesen 120 000 főnyi szervezeteknek. Ezen szervezetek tagjai békeidőben figyelték és jelentették a gyanús eseményeket, illetve katonai felkészítést is kaptak. Háború idején pedig velük kívánták feltölteni a határvédelmi alakulatokat. Békeidőben is az ő köreiből pótolták a határőrizeti szervezetek személyi állományát. A csehszlovák határőrizetet a pénzügyőrök és a csendőrök valósították meg. Fegyveres konfliktus esetén pedig ezen rendvédelmi testületek határ menti alakulatai csehszlovák haderő alárendeltségébe kerültek.¹² **(I.sz. melléklet)** Ez a szisztéma hű mása volt az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában a Magyar Királyság határain az úgynevezett katonai határőrizetre való áttérés tervezetének.¹³ A két világháború közötti Csehszlovákiában azonban a határőrizet kiegészült még a határőr zászlóajakkal, amelyek a haderő részét képezték. 10 zászlóalj diszlokált Csehszlovákia határain, közülük 3 a magyar-csehszlovák határon. Szervezetük, felszereltségük, fegyverzetük a gyalogságéval volt azonos, azonban a zászlóaljak mindegyike rendelkezett még a szokásos századokon kívül egy kerékpáros és egy autós századdal is. E zászlóaljak nem csak fegyveres konfliktus esetén, hanem békeidőszakban is bevetethők voltak jelentősebb létszámot igénylő határőrizeti feladatok szükségessé válása esetében.¹⁴

Románia határőrizete már a XIX. században — a Moldovát és Havasalföldet is magába foglaló — Románia létrejöttével alakult ki.¹⁵ Ezt a határőrizeti modellt követte a román állam a két világháború között. Románia határait a román haderő speciális alakulatai a grancsárok őrizték. Ezen testület látta el a határőrizeti és a vámügyi teendőket is. A grancsárok 3 dandár-parancsokság irányításával 6 ezred keretei között 18 zászlóaljba tagolva végezték feladataikat. A zászlóaljak pedig 3-6 századból álltak. A századok egységesen 3

szakaszból szerveződtek. Végül pedig egy-egy szakasz-parancsnokság 3-7 őrsöt irányított. A grancsárszervezet személyi állományát Románia románok által lakott térségéből állították ki. Annak ellenére, hogy a haderő részét képezték ellátásuk a haderőnél jobb volt. Fegyverzetüket ez I. világháborúból visszamaradt orosz és az Osztrák-Magyar Monarchia haderejében rendszeresített karabélyok alkották.¹⁶ **(II.sz. melléklet)**

Jugoszlávia határőrizete két forrásból merített, az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában felszámolt katonai határőrvidék és a Szerb Királyság hagyományaiból.¹⁷ A jugoszláv határt a határőrség és a pénzügyőrség őrizte. A Jugoszláv pénzügyőrség két részből állt, a határszélből és az ország belsőjében szolgálatot teljesítőből. A határszéli pénzügyőrség békében a pénzügyi tárca alárendeltségében vámszaki feladatokat látott el. Fegyveres konfliktus esetén azonban a hadügyi tárca alárendeltségébe kerülve a határvédelem részét alkotta. Fegyverzetük, felszerelésük, öltözetük a haderő gyalogságáéval volt azonos, azonban a hajtókájuk színe zöld volt.¹⁸

A jugoszláv határőrizet másik szervezetét a határvéd alakulatok (határőrség) alkották, amelyek a haderő részét képezték. Ezen alakulatokat azonban békeidőben a nagyobb létszámot igénylő határőrizeti feladatok ellátásába be lehetett vonni. A határvéd alakulatok létszáma csaknem 6000 fő volt. Fegyverzetük, felszerelésük és öltözkük a haderő gyalogságáéval megegyezett, azzal a különbséggel, hogy a hajtókájuk színe piros volt. A jugoszláv államszervezés nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy a határőr csapatok személyi állományának a soraiba szlávok és minden szempontból megbízható személyek kerüljenek. A testület 56 határvéd századból állt. A századok szakaszokra, a szakaszok pedig őrsökre tagolódtak. Egy-egy század két-három tisztből és mintegy 100 főnyi legénységből állt. Az őrsöket többszörösen megerősített, dróttakadályokkal és futóárkokkal körülvett támpontokká építették ki.¹⁹ **(III.sz. melléklet)**

Lengyelország határőrizete annyiban hasonlított a csehszlovákéra, hogy új volt, mivel nem létezett olyan hagyomány amihez vissza lehetett volna nyúlni, mert Lengyelországot — területét felosztva — évszázadokon át megszállva tartotta

Oroszország, Németország és az Osztrák Császárság. A két világháború közötti Lengyelország lakosságának 58,2 %-a volt lengyel, 18 %-a ukrán, 10,7 %-a zsidó, 6 %-a német, 5,8 %-a fehérorosz és 1 %-a litván. Lengyelországot ellenséges államok vették körül Csehszlovákiát kivéve, azonban ezzel az országgal sem volt szívélyes a viszonya. Lengyelországnak három határőrizeti szervezete volt, azonban mindhárom szervezet az országhatár más szakaszain működött.²⁰

A határőrség (Kommenda Strazy Granicznej) a német, a csehszlovák és a román határon teljesített szolgálatot. Közel 6000 főnyi létszámmal 22 zászlóaljba szervezve végezte feladatát. A testület a had-ügyminiszter és a pénzügyminiszter kettős alárendeltségében működött. Öltözete, fegyverzete, felszerelése megegyezett a gyalogságével.²¹

A határvédő testület (Korpos Ochranyi Pograniczna) az orosz és a litván határon teljesített szolgálatot mintegy 20 000 fővel, 7 dandárba, azon belül 29 zászlóaljba és 20 lovas századba tagolva. A zászlóaljak 3 századból, továbbá 1 géppuskás századból álltak. A testület a hadügyi tárca irányítása alatt állt, működési költségei azonban a belügyi tárcát terheltek.²²

A polgári határvédelem testületet a Németországtól elszakított területek német határa mentén hozták létre mintegy 8 000 fővel. E szervezetbe megbízható és lengyel nemzetiségű személyeket soroztak be. 1931-ig 20 polgári határvédelmi zászlóaljat szerveztek. A katonák személyi felszerelését már békeidőszakban kiosztották. A polgári határvédelem feladata az volt, hogy fegyveres konfliktus esetén a határőrséggel és más katonai alakulatokkal közösen biztosítsa a határ térségét a lengyel haderő felvonulásáig.²³

Összességében megállapítható, hogy:

- a vizsgált térségen megvalósított szinte valamennyi ország határőrizetében — az osztrákok kivételével — résztvett katonai erő, sőt még olyan ország is akadt, ahol csak katonai erővel valószínűsíthető meg a határőrizet, még a vámzszaki teendőket is ezen szervezetekkel látták el valamilyen formában;

- ahol voltak nemzeti hagyományok, ott a nemzeti hagyományokra támaszkodva szervezték meg az ország határőrizetét;

- az osztrák határőrizet kivételével a nemzeti határőrizeti szervezetek rendelkeztek valamilyen — viszonylag nagyobb tömeget magukba foglaló — manőver tartalékkal, amelyet szükség esetén aktivizálhattak a mindenkori kialakult helyzetnek megfelelően;

- a határőrizeti szervezetek feletti felügyeletet a honvédelmi, a belügyi és a pénzügyi tárcák gyakorolták békeidőszakban, illetve a háború idejére ettől eltérő hatásköröket terveztek;

- a határőrizeti szervezetek a haderőknek az elit alakulatai közé tartoztak;

- az érintett országok egy része nemzeti alapon szerveződő társadalmi mozgalmakkal illetve szervezetekkel is igyekezett támogatást nyújtani határőrizetük eredményes megvalósításához;

- fegyveres konfliktus időszakában a határőrizeti erők a határok védelmére felvonuló haderő csapatainak az alárendeltségébe kerültek.

A két világháború közötti Magyar Királyság határőrizetét is igyekeztek a magyar hagyományokra tekintettel kialakítani és a rendvédelemben — a lehetőségek függvényében — manőver tartalékot is létrehozni. Magyarország esetében azonban a határőrizeti rendszerben katonai erő nyílt módon való szerepeltetése nem volt lehetséges. Ebből fakadóan sajátos egyedi megoldásokra kényszerült Magyarország, legalább is a fegyverkezési egyenjogúság visszaállításáig.

A trianoni békediktátum nyomán kialakult magyar államhatárok őrizetének a megszervezésére vonatkozó eredeti elképzelés az volt, hogy — a dualizmus kori hagyományoknak megfelelően — a határszéli csendőrség mintájára²⁵, a Magyar királyi Csendőrség szervezetén belül alakítsák ki a határőrizetet megvalósító struktúrát.²⁶

A csendőrség orientáltságú határőrizeti struktúra kiépülése el is kezdődött — felváltva a Magyar Nemzeti Hadsereg, majd a Magyar Királyi Nemzeti Hadsereg, végül pedig a Magyar Királyi Honvédség²⁷ ezirányú teendőit — azonban a hadsereg vezetésének a javaslatára mégis más alapokra helyezték a békediktátum utáni magyar határőrizetet. Az antant ugyanis lé-

nyegesen megértőbbnek bizonyult — tekintettel a magyarországi tanácsköztársaságra — a rendvédelmi testületek létrehozása tekintetében, mint a haderő fejlesztési indítványokat illetően. Ebből a helyzetből fakadóan és az ország veszélyeztetett állapota miatt a magyar katonai vezetés úgy gondolta, hogy nagyobb előerő biztosítható trianoni határok mentén — nyílt és rejtett formában is — ha külön rendvédelmi testület létesül az ország határainak az őrzése céljából. Hasonló megfontolások nyomán kezdeményezte a Magyar Királyság az antantnál a Magyar Királyi Folyamőrség létesítését is. Az elgondolás bevált, a győztesek megengedték, hogy a legyőzött ország földarabolt területének maradványain új — korábban a magyar rendvédelmi rendszerben nem létező — rendvédelmi szervezeteket hozzanak létre a határok őrzése és a vízirendészeti teendők ellátása érdekében. Ennek nyomán került felállításra a Magyar Királyi Vámőrség²⁸ és a Magyar Királyi Folyamőrség.²⁹

A Magyar Királyi Vámőrség nyílt feladatát egyértelműen a határőrizet, a Magyar Királyi Folyamőrség teendőit, pedig a vízirendészeti tevékenység végzése alkotta. A Magyar Királyi Folyamőrség a határőrizeti teendők ellátásában alapvetően a vízi határátkelőhelyeken a határforgalom ellenőrzése által, illetve a vízi határszakaszok határvízi felügyeletével vett részt.

A trianoni békediktátum utáni magyar határőrizet gerincét egyértelműen a Magyar Királyi Vámőrség alkotta. A testületnek nem voltak vámeljárási jogosultságai. A vámeljáráásokat továbbra is a vámhivatalok végezték. Mivel pedig az Osztrák-Magyar Monarchia megszűnésével az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság között többé-kevésbé 10 évente felújított vámszövetség is megszűnt, az 1924-ben újjáalakított vámtörvényben foglaltak szerint végezték a vámeljárási teendőiket a magyar vámhivatalok.³⁰

A Magyar Királyi Vámőrség egyértelműen a katonailag szervezett fegyveres őrtestületek közé tartozott, mivel a testület személyi állománya — a Szövetségsközi Katonai Ellenőrző Bizottság helyszíni ellenőrzésének beszüntetéséig testületi rangrendszer rendfokozatait **(IV.sz. melléklet)**, azt követő-

en pedig — rendfokozatot viselt, a testületen belüli alá- és fölérendeltségi viszonyok katonaiak voltak, továbbá a vámőrségben szolgálatot teljesítőkre a katonákra általában érvényes jogosultságok és kötelezettségek vonatkoztak.

A honvédelmi tárca nyíltan ugyan nem ellenőrizhette a Magyar Királyi Vámőrséget, rejtett módon azonban ezt igyekezett megtenni oly módon, hogy az lehetőleg ne jusson a Szövetségekközi Ellenőrző Bizottság magyarországi ellenőreinek a tudomására. Miután pedig a Szövetségekközi ellenőrző Bizottság a magyarországi helyszíni ellenőrzéseit megszüntette, hozáláttak a Magyar Királyi Vámőrség szervezete mögé bújtatott rejtett katonai alakulatok létrehozásához.

A Magyar Királyi Vámőrség személyi állománya katonának minősült, ebből fakadóan pedig átjárás volt a Magyar Királyi Honvédség és a Magyar Királyi Vámőrség személyi állománya között. A testület egyenruházata megegyezett a honvéd egyenruhával, néhány kisebb eltéréstől eltekintve, mint például a vámőrök számára — a korabeli olasz haderő vadász alakulatainál rendszeresített kalaphoz hasonló — kalapot is rendszeresítettek, illetve a parolijuk színe is eltért a honvédségnél használatos színektől. A személyi fegyverzet is azonos volt a honvédségével. A Magyar Királyi Vámőrség más fegyverzetet nem is rendelkezett, illetve objektumvédelmi célból látták el a testületet sorozatlövő fegyverekkel is.³¹

A Magyar Királyi Vámőrség a trianoni országhatárok őrzését négylépcsős szervezeti felépítéssel látta el. A testület legalsó szervezeti elemei a vámőr őrsök voltak, a vámőr őrsöket a vámőr szakasz-parancsnokságok irányították, a következő parancsnoksági szint vámőr kerület-parancsnokság volt, a testület élén pedig a vámőr főparancsnokság állt. A szervezet — a vámőr főparancsnokságot figyelmen kívül hagyva — összesen 7 vámőr kerület-parancsnokságból, 52 vámőr szakasz-parancsnokságból és 103 vámőr őrsből állt.³² **(V.sz. melléklet)**

A Magyar Királyi Vámőrség szolgálati feladatait a nyílt szervezethez tartozó mintegy 5500 főnyi csapatállományú (fel-fegyverzett)³³ személylél látta el, amely a közigazgatási állományba tartozó (fegyvertelen) 1250 főnyi személylél egészült

ki. A testület teljes személyi állomány 6750 főt tett ki. A személyi állomány fegyveres része a legénységből és a hivatásos állományból állt. A hivatásos állomány is két részre tagozódott, az altiszti és a tiszti karra.³⁴

A legénységi állománynak elvileg ugyan önként jelentkező, fizetett személyzetből kellett volna állnia. Ennek a kivitelezése azonban teljességgel lehetetlen volt, ezért a legénység úgynevezett kényszerborzottakból állt. E sajátos elnevezés lényegében sorozást jelentett, amely viszont a trianoni békediktátumban foglaltak szerint tilos volt. Az antant tisztaban volt ugyan azzal, hogy mit jelent a kényszerborzás, azonban nem lépett fel ellene, mert a szükséges személyi állományt toborzással nem lehetett volna feltölteni.³⁵

A testület szervezeti egységeinek a döntő többsége a határmenti 10-15 km-es területsávban helyezkedett el, egyben ez a területsáv volt a szervezet működési területe is.³⁶ **(VI.sz. melléklet)**

A Magyar Királyi Vámőrség számára — a Magyar Királyi Honvédség fegyvernemeihez hasonlóan — „csapatjelvényt” is rendszeresítettek, amely kiterjesztett szárnyú és a karmai között kardot tartó turulmadár volt.³⁷ **(VII.sz. melléklet)** A csapatjelvényt a parolijukon viselték.

A Magyar Királyi Vámőrség létszáma és fegyverzete édeskevésnek bizonyult volna ahhoz, hogy egy esetleges fegyveres támadás esetén az ellenséges előrenyomulást lassítsa. Ezért amint erre lehetőség nyílt, azaz 1927. IV. 1-től a Magyar Királyi Vámőrség szervezetének a rejtésében fokozatosan katonai erőket telepítettek a határ mellé rejtett módon.

1932-ben a Magyar Királyi Vámőrséget átkeresztelték Magyar Királyi Határőrséggé, megtartva a szervezet kettős alárendeltségét, azaz a pénzügyi tárca nyílt és a honvédelmi tárca rejtett felügyeletét, melyet a vegyesdandár-parancsnokságokon keresztül gyakorolt.³⁸ **(VIII.sz. melléklet)** Emellett pedig a határőrség szervezetében más hadra fogható katonai alakulatokat is integráltak.

A következő lépés pedig az volt, hogy a határőrséget honvéd határvadászok elnevezéssel „csapat-nemként” bevonták a

Magyar Királyi Honvédség kötelékébe. A terület-visszacsatolások kivitelezésében a határőrség — a korábbi vámőrség — már mint honvéd határvadász csapatnem vett részt a Magyar Királyi Honvédség integráns részeként. A honvéd határvadász csapatnem feladata az volt, hogy a határszolgálatosok a trianoni határon maradvá teljessé a hadművelleti záróvonal teendőit. A határvadászok hadra fogható alakulatai pedig a többi magyar alakulattal vonult fel és végül állást foglalt az új határon, ahol a magyar műszaki csapatokkal együttműködve elkezdte a határszolgálatosok béke elhelyezési körletének a kiépítését, illetve elvégezték az új határ őrzését is mindaddig amíg — a katonai közigazgatás megszüntetésével — a trianoni határokról a határvadász csapatnem határszolgálatos része át nem települt az új határ mentén kialakított elhelyezési körleteibe.³⁹

Összességében megállapítható, hogy:

- a magyar határőrizet sem nélkülözte a vizsgált időszakban a haderő jelenlétét, ez azonban — különösen az 1927. évet megelőzően — csak csekély mértékben valósulhatott meg;
- a Magyar Királyságban az ország vezetése kénytelen volt szakítani a dualizmuskori hagyományokkal, mivel azok alkalmazása nem tette volna lehetővé a határvédelem megerősítését;
- a magyar határőrizetben is kialakították a manőver tartálékokat képező alakulatokat, de döntően 1927 után;
- a határőrizeti szervezet felett a felügyeletet a pénzügyi tárca gyakorolta, abban a honvédelmi tárca csak rejtetten vehetett részt, ez a helyzet azonban a fegyverkezési egyenjogúság létrejötte után oly módon változott meg, hogy a határőrizet feletti felügyelet teljes egészében a honvédelmi tárcához került;
- a magyar határőr szervezetek haderőn belüli elit alakulat jellege nem alakulhatott ki, mivel nyílt formában nem tartózhattak a honvédséghez;
- a magyar határőrizet terület-visszacsatolásokat megelőző megszervezése és átszervezése során nem volt indokolt az etnikai alapú szerveződés, mivel a trianoni országhatárok mindkét oldalán magyar populáció élt;

- mire sor került a terület-visszacsatolásokra a magyar határőrizeti erők — a határszolgálatosok és a határbiztosító alakulatok egyaránt — a Magyar Királyi Honvédségbe integrálva hajtották végre a terület-visszacsatolás teendőiből a képességeikkel leginkább harmonizáló feladatokat.

A két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete tehát a trianoni békediktátum által sújtott tevékenység volt ugyan, azonban különböző fondorlatok útján végül is sikerült a szomszédos országokéhoz hasonló képességű határőrizeti erőkoncentrációt telepíteni a csonka Magyarország hatáira. Ez azonban független volt attól, hogy a kisantant országok hade-reje elsőprő fölényrel rendelkezett.

Jegyzetek:

¹ PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* 13-28.p. + 73-85.p.

² ÁDÁM: *A kiaszantant és Európa 1920-1929.* 268-269.p. ; KISZLING

³ DOMBRÁDY — TÓTH: 59-63.p.

⁴ VARGYAI: 14-16.p.

⁵ A Bizottság tevékenysége 1927. III. 31-én szüntették meg.

⁶ A Bled-i egyezmény létrehozására 1938. VIII. 29-én került sor.

ÁDÁM: *A müncheni egyezmény létrejötte és Magyarország külpolitikája 1936-1938.* 419-563.p.

⁷ PARÁDI: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. ; Idem: A magyar állam határőrizete a két világháború között.

⁸ Idem: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* 212-232.p

⁹ SUHAY: Határszolgálat, határvédelem. XII/2. rész. 298.p.

¹⁰ PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása.

¹¹ ARTNER

¹² SUHAY: Határszolgálat, határvédelem. XII/2. rész. op.cit. 298.p.

¹³ PARÁDI: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt.

¹⁴ SUHAY: Határszolgálat, határvédelem. op.cit. XII/2. rész. op.cit. 299.p.

¹⁵ PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914. 120-122.p.

¹⁶ SUHAY: Határszolgálat, határvédelem. op.cit. XII/2. rész. op.cit. 300.p.

¹⁷ PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914. op.cit. 123.p.

¹⁸ SUHAY: Határszolgálat, határvédelem. op.cit. XII/2. rész. op.cit. 300.p.

¹⁹ Loc.cit. 301.p.

²⁰ SUHAY: op.cit. XII/2.rész. 330.p.

²¹ Loc.cit. 330.p.

²² Loc.cit. 331.p.

²³ Loc.cit. 331.p.

²⁴ PARÁDI: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai.

²⁵ Idem: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai.

²⁶ GÁSPÁR — PARÁDI

²⁷ PARÁDI: A Magyar Királyi Vámörség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete.

²⁸ 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r.

²⁹ 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r.

³⁰ 1924/XIX.tc.

³¹ PARÁDI: A Magyar Királyi Vámörség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. op.cit. 81-98.p.

³² Loc.cit.

³³ A trianoni békediktátum fegyverkorlátozása a hadifegyverekre vonatkozott. Pisztolyok esetében nem minősült hadifegyvernek a 10 cm-nél rövidebb csövű pisztoly, bár — a cső hosszától függetlenül — a 9 mm-t elérő vagy azt meghaladó űrméretű pisztolyokat is a hadifegyverek közé sorolták. A 6,5 mm vagy annál kisebb kaliberű pisztolyt viszont a csőhossztól függetlenül nem tekintették hadifegyvernek. A hidegfegyverekre nem terjedt ki a trianoni békediktátum korlátozása.

³⁴ HIM-HL. HM.eln. 1931/108220.sz. ; 114 440/1921. (VIII. 25.) PM.r.

³⁵ PARÁDI: A Magyar Királyi Vámörség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. op.cit. 81.p.

³⁶ Idem: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* op.cit. 271-272.p.

³⁷ PARÁDI: A Magyar Királyi Vámörség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. op.cit. 81.p.

³⁸ HIM.HL.HM.eln. 1/a.1932/111000.sz.31/a-g.

³⁹ PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* op.cit. 191-206.p.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK ÉS KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

ÁDÁM: *A müncheni egyezmény létrejötte és Magyarország külpolitikája 1936-1938.* — ÁDÁM Magda: *A müncheni egyezmény létrejötte és Magyarország külpolitikája 1936-1938.* II.köt. 1029 p. In ZSIGMOND László (szerk.): *Diplomáciai iratok Magyarország külpolitikájából 1936-1945.* Budapest, 1965, Akadémiai Kiadó. I-V.köt. HU-ISBN —

ÁDÁM: *A kisantant és Európa 1920-1929* — ÁDÁM Magda: *A kisantant és Európa 1920-1929.* Budapest, 1989, Akadémia Kiadó. 279 p. HU-ISBN 963 05 49999.

- DOMBRÁDY — TÓTH — DOMBRÁDY Lóránd — TÓTH Sándor: *A Magyar Királyi Honvédség 1919-1945*. Budapest, 1987, Zrínyi Kiadó. 461 p. HU-ISBN 963 32 6359 X.
- KISZLING — KISZLING Rudolf (szerk.): *Die militärischen vereinbarungen der Kleinen Entente 1929-1937*. [A kisantant katonai megállapodásai 1929-1937.] München, 1959, Verlag R. Oldenbourg. 91 p. /Südosteuropäische Arbeiten, 54./ [Délkelet-európai munkák, 54.]
- VARGYAI — VARGYAI Gyula: *A hadsereg politikai funkciói Magyarországon a harmincas években*. Budapest, 1983, Akadémia Kiadó. 190 p. HU-ISBN 963 05 3085 6.

TANULMÁNYOK

- ARTNER — ARTNER Ramona: Az osztrák csendőrség 1848-1938. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 15-22.p. HU-ISSN 1216-6774.
- GÁSPÁR — PARÁDI — GÁSPÁR László — PARÁDI József: A két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete a trianoni békeszerződésig (1919. 08. 7. – 1920. 06. 4.) *ZMKA Akadémiai Közlemények*, XXXIII.évf. (1990) 167.sz. 87-100.p. HU-ISSN 1218-5507.
- PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. — PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX.évf. (1982) 10.sz. 44-51.p. HU-ISSN 0133-6738.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIII.évf. (1988) 1.sz. 56-92.p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. — PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világháború előtt. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV.évf. (1994) 5.sz. 13-17.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvé-

- delem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Háború, forradalom, trianon*” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. — PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, IV.évf. (1994) 1.sz. 4-23.p. HU-ISSN —
- PARÁDI: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. — PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. *Főiskolai Figyelő Plusz*, V.évf. (1994) 4.sz. 391-404.p. HU-ISSN 0866-4404.
- PARÁDI: A magyar állam határőrizete a két világháború között. — PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, V.évf. (1995) 6.sz. 64-75.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1994. októberében Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme*” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Vámőrség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Vámőrség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 81-98.p. HU-ISSN 1216-6774. 91.p. 7.sz.jegyzet.

CIKKEK

SUHAY: Határszolgálat,
határvédelem.

— SUHAY Imre: Határszolgálat - határvédelem.

Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 1.sz. I.rész. 3-9.p.

Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 2.sz. II-III.rész. 34-40.p.

Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 3.sz. IV.rész. 66-68.p. +
70-71.p.

Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 4.sz. V/1.rész. A székely
határőrség szervezete. 98-103.p.

Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 5.sz. V/2.rész. A székely
határőrség szervezete. 130.p.

Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 5.sz. VI.rész. Nyugtalan-
ságok, lázongások a határőrvidéken. 130-
135.p.

Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 5.sz. VII/1.rész. A határ-
őrvidék közí-gazgatásának reformjai. A
szlavóniai és Tisza-Maros szöge katonai
szervezetének felhagyása. 135-136.p.

Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 6.sz. VII/1.rész. 162-165.p.

Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 6.sz. VII/2.rész. A határ-
őrvidék kiépítése 1770-1787-ig, az úgyne-
vezett kantonrendszer bevezetéséig. 165-168.p.

Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 7.sz. VII/2.rész. 194.p.

Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 7.sz. VIII.rész. A kanton-
rendszer bevezetése. 194-196.p.

Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 7.sz. IX.rész. A határőr-
vidék 1809-1850. 196-198.p.

Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 7.sz. X/1.rész. A határőr-
vidék szerepe 1848/49-ben. 198-199.p.

Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 8.sz. X/2.rész. 230-233.p.

- Csendőrségi Lapok*,
XXII.évf. (1932) 8.sz. XI/1. A határőrvi-
dék szervezetének újabbi megváltoztatása,
modernizálása, annak felosztásáig. 233-236.p.
Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 9.sz. XI/2. 262-263.p.
Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 9.sz. XII/1.rész. Határ-
védelmi intézmények Európa különböző
államaiban. 263-266.p.
Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 10.sz. XII/2.rész. Magyar-
ország szomszédainak határvédelmi szerve-
zete. 298-304.p.
Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 11.sz. XII/2.rész. 330-331.p.
Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 11.sz. XIII/1.rész. BOKOR
Árpád társszerzőségével: Csonka-Magyar-
ország határának őrzése. 331-338.p.
Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 13.sz. XIII/2.rész. BEÖTHY
Kálmán társszerzőségével. 402-403.p.
Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 13.sz. XIV.rész. Határvéde-
lem a jövő háborúban. 403- 404.p.
Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 13.sz. XV.rész. A határbiz-
tosító csapatok szerepe és feladata a felvo-
nulás előtt és alatt. 404-407.p.
Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 14.sz. XVI/1.rész. Határvéde-
lem előkészítése a jövő háborújára. 434-440.p.
Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 15.sz. XVI/2.rész. 466-469.p.
Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 16.sz. XVI/3.rész. 498-500.p.
Csendőrségi Lapok,
XXII.évf. (1932) 16.sz. XVII.rész. A határ-
védelem megszervezése a jövő háborújára.
500-504.p.

KÉZIRATOK

PARÁDI: *A magyar állam —
határőrizete 1920-1941.*

PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete
1920-1941.* Kandidátusi értekezés (MTA). Kéz-
irat. Budapest, 1990. 264 p. + 562 p. melléklet.

- PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.* — PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.* Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE BTK). Kézirat. Budapest, 1985.

LEVÉL- IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRAK GYŰJTEMÉNYEI

- HIM-HL — Hadtörténelmi intézet és Múzeum Hadtörténeti Levéltára.

JOGSZABÁLYOK

- 1924/XIX.tc. — 1924/XIX.tc. a vámjog szabályozásáról.
- 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r. — 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r. a vámör-
ség létesítéséről.
Magyarországi Rendeletek Tára, LV.évf.
(1922) I.füzet. 223-232.p.
- 114 440/1921. (VIII. 25.) PM.r. — 114 440/1921. (VIII. 25.) PM.r. a Ma-
gyar Királyi Vámörtség létesítéséről szóló
6.200/1921. M. E. számú kormányrendelet
végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LV.évf.
(1922) I.füzet. 1594-1623.p.
- 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. — 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. a folyamren-
dészet gyakorlásáról és a m. kir. folyam-
örtség szervezéséről, létszáma kiegészítési
módjainak és felfegyverzésének megáll-
pításáról szóló 1922: XIV. t.-c. végrehaj-
tásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LVII.évf.
(1923) I.füzet. 335-340.p.

Mellékletek jegyzéke:

I.sz. melléklet

A csehszlovák csendőrtestület szlovákiai és kárpátaljai szervezetének diszlokációja.

II.sz. melléklet

A román grancsár testület diszlokációja a magyar-román határon.

III.sz. melléklet

A Jugoszláv Királyság határőr testületének diszlokációja a magyar-jugoszláv határon.

IV.sz. melléklet

A Magyar Királyi Vámőrség testületi rangrendszer.

V.sz. melléklet

A Magyar Királyi Vámőrség szervezeti felépítése.

VI.sz. melléklet

A Magyar Királyi Vámőrség 1927. évi diszlokáció jegyzéke az utazást ellenőrző állomások nélkül.

VII.sz. melléklet

A Magyar Királyi Vámőrség csapatjelvénye.

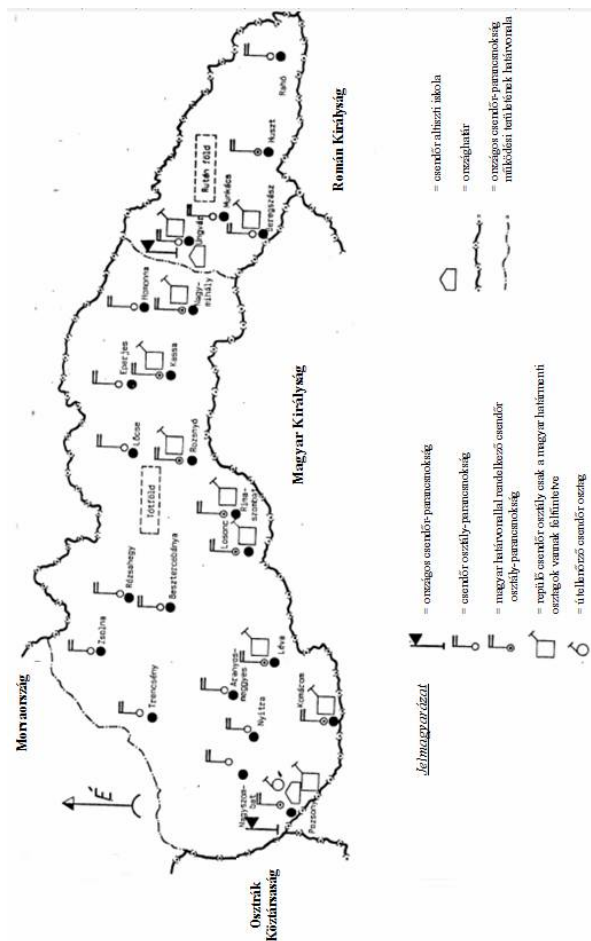
VIII.sz. melléklet

A Magyar Királyi Határőrség határszolgálatos részének szervezeti felépítése 1937.

IX.sz. melléklet

A Magyar Királyi Határőrség 1937. évi diszlokáció-jegyzéke.

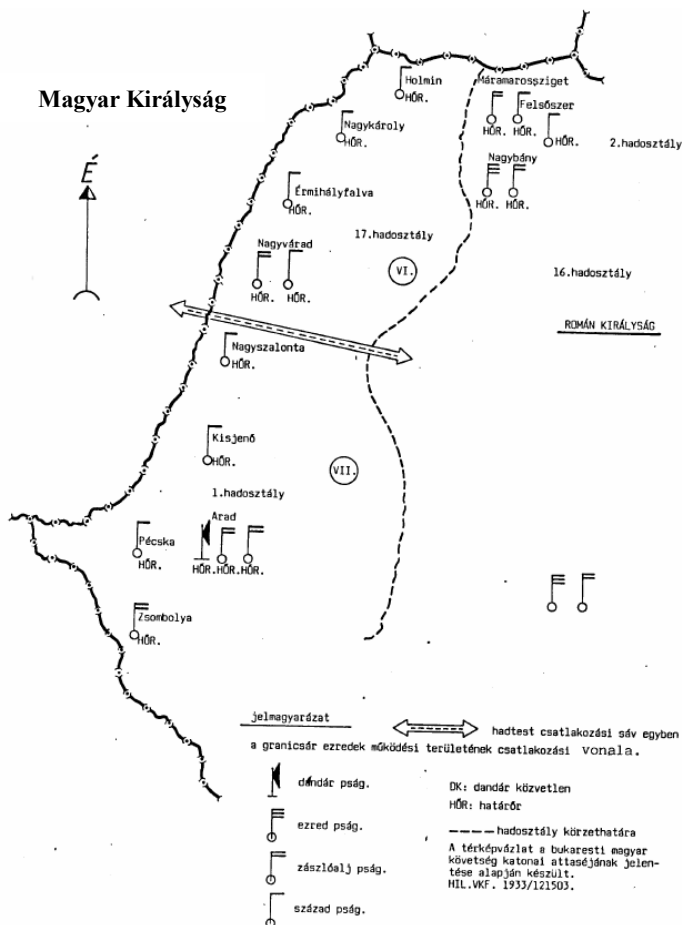
A csehszlovák csendőrtisztület szlovákiai és kárpátaljai szervezetének diszlokációja.

Forrás! PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920-1941*. 562.p. Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1990. 264 p. + 562 p. melléklet.

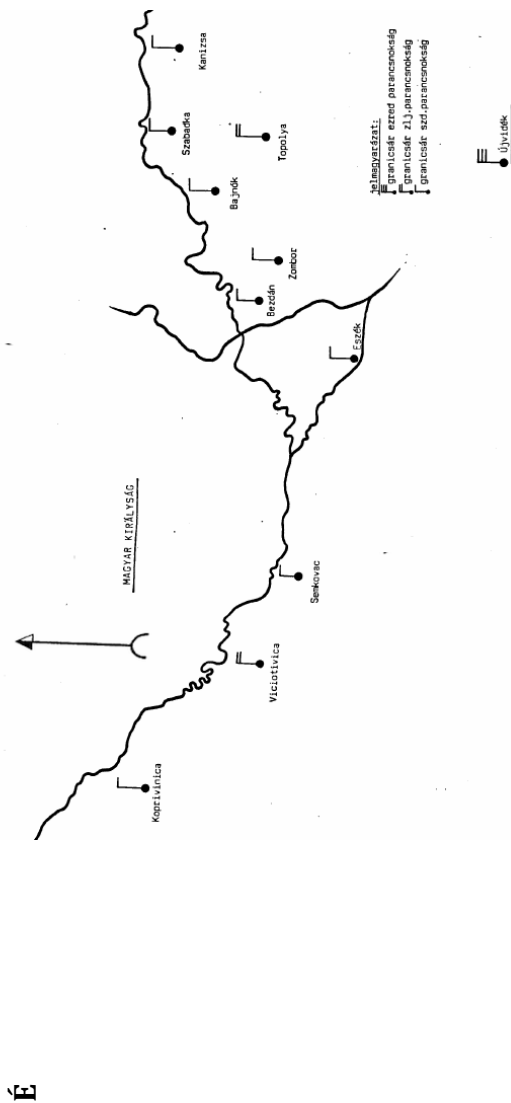
II.sz. melléklet

A román grancsár terület diszlokációja a magyar-román határon.

Forrás ! PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* 560.p. Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1990. 264 p. + 562 p. melléklet.

A Jugoszláv Királyság határőr testületének diszlokációja a magyar-jugoszláv határon.

Forrás ! PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920-1941*. 561.p. Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1990 264 p. + 562 p. melléklet.

A Magyar Királyi Vámőrség testületi rangrendszere.

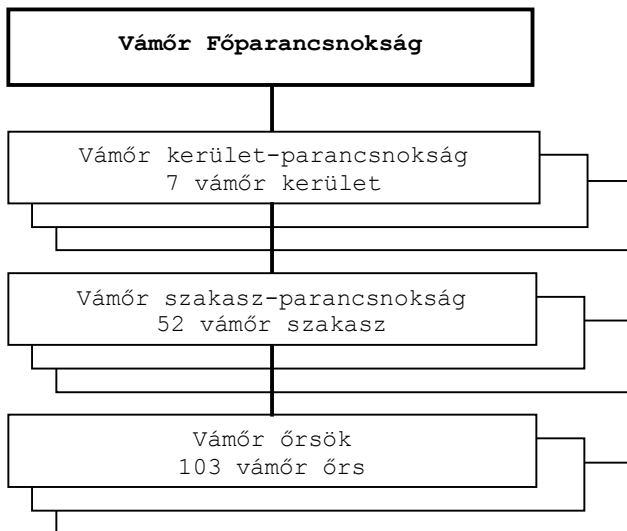
Állami fizetési osztályok	Tisztviselők (tisztek)	Azonos katonai rendfokozatok
V	vámőr vezérfelügyelő	tábornok
VI	vámőr főfelügyelő	ezredes
VII	I.o. vámőr felügyelő	alezredes
VIII	II.o. vámőr felügyelő	őrnagy
IX	vámőr főtiszt	százados
X	vámőr tiszt	főhadnagy
XI	vámőr segédtiszt	hadnagy
	Altisztek	Altisztek
	I.o. fővámőr	főtörzsőrmester
	II.o. fővámőr	törzsőrmester
	III.o. fővámőr	őrmester
	Legénység	Legénység
	I.o. vámőr	szakaszvezető
	II.o. vámőr	tizedes
	III.o. vámőr	őrvezető
	segédvámőr	honvéd

Megjegyzés: Az egyenruhát viselő és hadifegyverrel ellátott testületi tagok alkották a csapatállományt, a többiek pedig a közigazgatási állományt. Egyenruhát, rangot a csapatállományba tartozó testületi tagok viseltek. A vámőrségi rangok jelölése megegyezett a katonai rangokéval de az elnevezés különböző volt.

Forrás ! Kiss István Géza: *A Magyar Királyi Vámőrség története.* 20.p. Budapest, 1996, Viva Média. 63 p. HU-ISBN —

V.sz. melléklet.

A Magyar Királyi Vámórség szervezeti felépítése.

Forrás ! PARÁDI József: A Magyar Királyi Vámórség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV. évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 81-98.p. HU-ISSN 1216-6774

VI.sz. melléklet.

A Magyar Királyi Vámőrség 1927. évi diszlokáció-jegyzéke az utazást ellenőrző állomások nélkül.

Vámőr felügyelőség a székesfővárosban

I. Budapesti Vámőr Kerület (5 vámőr szakasz-parancsnokság és 12 vámőr őrs)	
I/1. Salgótarjáni Szakasz-parancsnokság	I/1.-1. Alsóutaspusztai Őrs I/1.-2. Rónabányai Őrs I/1.-3. Karancsberényi Őrs
I/2. Ipolytarnóczyi Szakasz-parancsnokság	I/2.-1. Nógrádszakáli Őrs I/2.-2. Szécsényi Őrs I/2.-3. Hugyagi Őrs
I/3. Dejtári Szakasz-parancsnokság	I/3.-1. Balassagyarmati Őrs I/3.-2. Drégelypalánki Őrs
I/4. Vámosmikolai Szakasz-parancsnokság	I/4.-1. Kemncei Őrs I/4.-2. Letkési Őrs I/4.-3. Szobi Őrs
I/5. Eszergomi Szakasz-parancsnokság	I/5.-1. Piszkei Őrs
II. Győri Vámőr Kerület (5 vámőr szakasz-parancsnokság és 7 vámőr őrs)	
II/1. Komáromi Szakasz-parancsnokság	II/1-1. Almásfüzitői Őrs
II/2. Gönyői Szakasz-parancsnokság	II/2.-1. Nagybajcsi Őrs
II/3. Püski Szakasz-parancsnokság	II/3.-1. Asványi Őrs
II/4. Rajkai Szakasz-parancsnokság	II/4.-1. Dunakiliti Őrs II/4.-2. Horvátjásfalui Őrs
II/5. Mosonszentjányosi Szakasz-parancsnokság	II/5.-1. Hegyeshalmi Őrs II/5.-2. Albertkázmerpusztai Őrs
III. Szombathelyi Vámőr Kerület (9 vámőr szakasz-parancsnokság és 26 vámőr őrs)	
III/1. Soproni Szakasz-parancsnokság	III/1.-1. Fertőrákosi Őrs III/1.-2. Agfálvai Őrs III/1.-4. Brennbergbányai Őrs III/1.-4. Harkai Őrs
III/2. Nagycenki Szakasz-parancsnokság	III/2.-1. Mexikópusztai Őrs III/2.-2. Kövesdi Őrs
III/3. Csepregi Szakasz-parancsnokság	III/3.-1. Undi Őrs III/3.-2. Répcevisi Őrs III/3.-3. Horvátzsidányi Őrs
III/4. Szombathelyi Szakasz-parancsnokság	III/4.-1. Kőszegi Őrs III/4.-2. Bozsoki Őrs III/4.-3. Bucsui Őrs III/4.-4. Pornóapáti Őrs
III/5. Körömdi Szakasz-parancsnokság	III/5.-1. Szentpéterfai Őrs III/5.-2. Pinkamindszenti Őrs III/5.-3. Taródfai Őrs
III/6. Szentgodhardi Szakasz-parancsnokság	III/6.-1. Vasszentmihályi Őrs III/6.-2. Alsószőlőközi Őrs III/6.-3. Apátistvánfalvai Őrs
III/7. Őriszentpéteri Szakasz-parancsnokság	III/7.-1. Dávidházai Őrs III/7.-2. Szentgyörgyvölgyi Őrs
III/8. Rédcisi Szakasz-parancsnokság	III/8.-1. Nemesnépi Őrs III/8.-2. Lendvaujfalui Őrs
III/9. Murakeresztúri Szakasz-parancsnokság	III/9.-1. Szemenyei Őrs III/9.-2. Letenyei Őrs III/9.-3. Tóthszerdai Őrs

IV. Kaposvári Vámőr Kerület (6 vámőr szakasz-parancsnokság és 15 vámőr őr)	
IV/1. Gyékényesi Szakasz-parancsnokság	IV/1.-1. Kakonyapusztai őr IV/1.-2. Berzencei őr
IV/2. Barcsi Szakasz-parancsnokság	IV/2.-1. Vízvári őr IV/2.-2. Babocsa őr
IV/3. Sellyei Szakasz-parancsnokság	IV/3.-1. Karancsevicapusztai őr IV/3.-2. Drávasztárai őr IV/3.-3. Lajospusztai őr IV/3.-4. Darócihalmai őr
IV/4. Siklósi Szakasz-parancsnokság	IV/4.-1. Kemesi őr IV/4.-2. Drávaszabolcsi őr IV/4.-3. Old őr
IV/5. Magyabolyi Szakasz-parancsnokság	IV/5.-1. Beremendi őr IV/5.-2. Mocsikai őr IV/5.-3. Saroki őr
IV/6. Mohács Szakasz-parancsnokság	IV/6.-1. Udvari őr
V. Szegedi Vámőr Kerület (9 vámőr szakasz-parancsnokság és 16 vámőr őr)	
V/1. Garai Szakasz-parancsnokság	V/1.-1. Karapancsaerdői őr V/1.-2. Hercegszántói őr
V/2. Madarasi Szakasz-parancsnokság	V/2.-1. Katymári őr V/2.-2. Kunbajai őr
V/3. Kelebiai Szakasz-parancsnokság	V/3.-1. Csikériai őr V/3.-2. Tompai őr
V/4. Röszei Szakasz-parancsnokság	V/4.-1. Bokortanyai őr V/4.-2. Gáltanyai őr
V/5. Szőregi Szakasz-parancsnokság	V/5.-1. Kübekházi őr V/5.-2. Kiszombori őr
V/6. Magyarcsanádi Szakasz-parancsnokság	V/6.-1. Csanádpalotai őr
V/7. Battonyai Szakasz-parancsnokság	V/7.-1. 43-as majori őr
V/8. Kevermesi Szakasz-parancsnokság	V/8.-1. Dombegyházi őr V/8.-2. Brédamajori őr
V/9. Kevermesi Szakasz-parancsnokság	V/9.-1. Eleki őr V/9.-2. Dénesmajori őr
VI. Debreceni Vámőr Kerület (11 vámőr szakasz-parancsnokság és 16 vámőr őr)	
VI/1. Sarkadi Szakasz-parancsnokság	VI/1.-1. Kötegyáni őr VI/1.-2. Méhkeréki őr
VI/2. Biharugrai Szakasz-parancsnokság	VI/2.-1. Mezőgyáni őr VI/2.-2. Körösszegapáti őr
VI/3. Biharkeresztesi Szakasz-parancsnokság	VI/3.-1. Nagykereki őr
VI/4. Nagylétei Szakasz-parancsnokság	VI/4.-1. Pocsaji őr VI/4.-2. Álmosdi őr
VI/5. Nyírábrányi Szakasz-parancsnokság	VI/5.-1. Bagaméri őr
VI/6. Nyírbélteleki Szakasz-parancsnokság	VI/6.-1. Katztanyai őr
VI/7. Merki Szakasz-parancsnokság	VI/7.-1. Merki őr
VI/8. Csengeri Szakasz-parancsnokság	VI/8.-1. Gacsáji őr VI/8.-2. Kismódosi őr
VI/9. Tiszabecsi Szakasz-parancsnokság	VI/9.-1. Magosligeti őr VI/9.-2. Szaatmárcsekei őr
VI/10. Csabodai Szakasz-parancsnokság	VI/10.-1. Csabosdai őr
VI/11. Mándok Szakasz-parancsnokság	VI/11.-1. Nagylónyai őr

VII. Miskolci Vámőr Kerület (7 vámőr szakasz-parancsnokság és 11 vámőr őrs)	
VII/1. Ricsei Szakasz-parancsnokság	VII/1.-1. Zemplénagárdi Őrs VII/1.-2. Pácinai Őrs
VII/2. Sátoraljaújhelyi Szakasz-parancsnokság	VII/2.-1. Vilyi Őrs
VII/3. Hidasnémeti Szakasz-parancsnokság	VII/3.-1. Hollóházai Őrs
VII/4. Krasznokvajdai Szakasz-parancsnokság	VII/4.-1. Szemerei Őrs VII/4.-2. Tornaszentjakabi Őrs
VII/5. Tornanádaskai Szakasz-parancsnokság	VII/5.-1. Szögligeti Őrs VII/5.-2. Agteleki Őrs
VII/6. Bánrévei Szakasz-parancsnokság	VII/6.-1. Szuhafői Őrs VII/6.-2. Keleméri Őrs
VII/7. Felsőhangonyi Szakasz-parancsnokság	VII/7.-1. Domaházai Őrs

**Összesen 7 vámőr kerület, 52 vámőr szakasz-parancsnokság
és 103 vámőr őrs**

Forrás ! PARÁDI József: A Magyar Királyi Vámórség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV. évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 81-98.p. HU-ISSN 1216-6774

VII.sz. melléklet

A Magyar Királyi Vámórség csapatjelvénye.

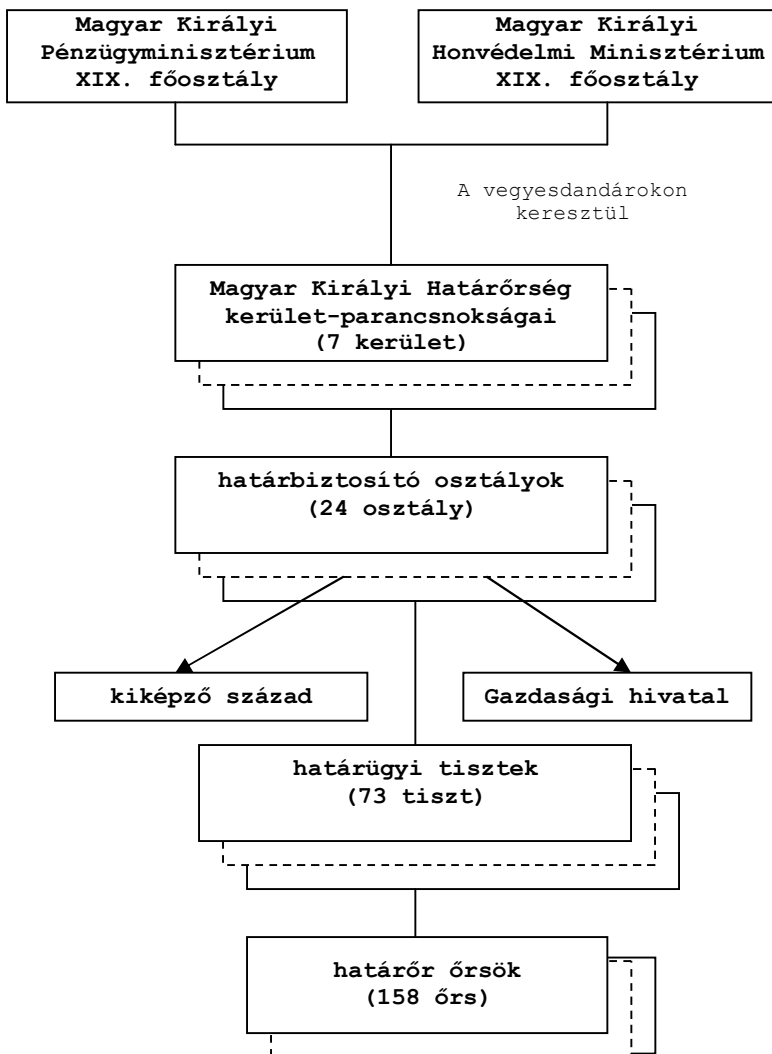

Megjegyzés: A Magyar Királyi Vámórség egyenruha viselésére jogosult tagjai számára a csapatjelvény viselésének a helyét a parolin a rendfokozati jelek mögött jelölték ki.

Forrás ! ZEIDLER Sándor magángyűjteménye.

VIII.sz. melléklet

A Magyar Királyi Határőrség határszolgálatos részének szervezeti felépítése 1937.

Forrás ! PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* 280.p. Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1990. 264 p. + 562 p. melléklet.

IX.sz. melléklet

A Magyar Királyi Határőrség 1937. évi diszlokáció-jegyzéke.

A. Budapesti határőr kerület (4 határbiztosító osztály, 10 határügyi tiszt, 17 határőr őrs)		
határbiztosító osztály	határügyi tiszt	határőr őrs
A-I Salgótarján	A-I-1 Salgótarján	A-I-1/1 Rónabánya
		A-I-1/2 Somoskőújfalú
		A-I-1/3 Karancsberény
	A-I-2 Ipolytarnóc	A-I-2/1 Ipolytarnóc
		A-I-2/2 Nógrádszakál
	A-I-3 Szécsény	A-I-3/1 Szécsény
	A-I-3/2 Hugyag	
A-II Rétság	A-II-1 Balassagyarmat	A-II-1/1 Balassagyarmat
	A-II-2 Dejtár	A-II-1/2 Dejtár
	A-II-3 Drégelypalánk	A-II-1/3 Drégelypalánk
A-III. Piliscsaba	A-III-1 Esztergom	A-III-1/1 Esztergom
	A-III-2 Nyergesújfalú	A-III-2/1 Nyergesújfalú
		A-III-2/2 Piszke
A-IV Vác	A-IV-1 Vámosmikola	A-IV-1/1 Kemence
		A-IV-1/2 Vámosmikola
	A-IV-2 Szob	A-IV-2/1 Letkés
		A-IV-2/2 Szob
B. Győri határőr kerület (3 határbiztosító osztály, 9 határügyi tiszt, 23 határőr őrs)		
határbiztosító osztály	határügyi tiszt	határőr őrs
B-I Komárom	B-I-1 Almásfüzitő	B-I-1/1 Almásfüzitő
	B-I-2 Komárom	B-I-2/1 Komárom
	B-I-3 Gönyű	B-I-3/1 Gönyű
		B-I-3/2 Nagybagca
B-II Győr	B-II-1 Püski	B-II-1/1 Ásvány
		B-II-1/2 Püski
	B-II-2 Rajka	B-II-2/1 Dunakiliti
		B-II-2/2 Rajka
		B-II-2/3 Oroszvár
	B-II-3 Pusztasomorja	B-II-3/1 Hegyeshalom
		B-II-3/2 Albert-Kázmér puszta
		B-II-3/3 Pusztasomorja
B-III Sopron	B-III-1 Sopron	B-III-1/1 Fertőrákos
		B-III-1/2 Sopron
		B-III-1/3 Ágfalva
		B-III-1/4 Brennbergbánya
	B-III-2 Eszterháza	B-III-2/1 Harka
		B-III-2/2 Eszterháza
		B-III-2/3 Nagycenk
		B-III-2/4 Sopronkövesd
	B-III-3 Csepreg	B-III-3/1 Und
		B-III-3/2 Répcevis
	B-III-3/3 Horvátzsidány	

C. Szombathelyi határőr kerület (3 határbiztosító osztály, 9 határügyi tiszt, 29 határőr őr)		
határbiztosító osztály	határügyi tiszt	határőr őr
C-I Körmend	C-I-1 Szombathely	C-I-1/1 Kőszeg
		C-I-1/2 Bozsok
		C-I-1/3 Búcsu
		C-I-1/4 Pornóapáti
	C-I-2 Körmend	C-I-2/1 Szentpéterfa
		C-I-2/2 Pinkaminszent
		C-I-2/3 Taródfa
	C-I-2 Szentgodhárd	C-I-3/1 Vasszentmihály
		C-I-3/2 Szentgodhárd
		C-I-3/3 Alsószőlőnk
		C-I-3/4 Felsőszőlőnk
		C-I-3/5 Apátistvánfalva
határbiztosító osztály	határügyi tiszt	határőr őr
C-II Nagykanizsa	C-II-1 Oriszentpéter	C-II-1/1 Kotormány
		C-II-1/2 Magyarszombatfa
		C-II-1/2 Szentgyörgyvölgy
	C-II-2 Lenti	C-II-2/1 Nemesnép
		C-II-2/2 Lenti
		C-II-2/3 Lendvaújfalu
		C-II-2/4 Felsőszemenye
	C-II-3 Murakeresztúr	C-II-3/1 Letenye
		C-II-3/2 Tótszerdahely
		C-II-3/3 Murakeresztúr
C-III Nagyatád	C-III-1 Gyékényes	C-III-1/1 Légrad
		C-III-1/2 Gyékényes
		C-III-1/3 Berzence
	C-III-2 Babócsa	C-III-2/1 Vízvár
		C-III-2/2 Babócsa
	C-III-3 Barcs	C-III-3/1 Barcs
		C-III-3/2 Krancsevica-pusztá
D. Pécsi határőr kerület (3 határbiztosító osztály, 9 határügyi tiszt, 19 határőr őr)		
határbiztosító osztály	határügyi tiszt	határőr őr
D-I Pécs	D-I-1 Sellye	D-I-1/1 Drávasztára
		D-I-1/2 Lajostanya
		D-I-1/3 Darócihalma
	D-I-2 Siklós	D-I-2/1 Drávaszabolcs
		D-I-2/2 Old
D-II Pécs	D-II-1 Magyarboly	D-II-1/1 Beremend
		D-II-1/2 Ilcska
	D-II-2 Nagyváradi	D-II-2/1 Sárók
	D-II-3 Mohács	D-II-3/1 Udvar
		D-II-3/2 Isabellaföld
D-III Baja	D-III-1 Bácsvaskút	D-III-1/1 Karapancsa
		D-III-1/2 Hercegszántó
		D-III-1/3 Gara
	D-III-2 Bácsbokod	D-III-2/1 Katymár
		D-III-2/2 Madaras
	D-III-3 Bácsalmás	D-III-3/1 Kunbaja
		D-III-3/2 Csikéria
	D-III-4 Tompa	D-III-4/1 Tompa
		D-III-4/2 Kelebia

E. Szeged határőr kerület (3 határbiztosító osztály, 13 határügyi tiszt, 18 határőr őr)		
határbiztosító osztály	határügyi tiszt	határőr őr
E-I Szeged	E-I-1 Alsóközpont	E-I-1/1 Bokortanya
		E-I-1/2 Alsóközpont
	E-I-2 Szentmihálytelek	E-I-2/1 Röske
	E-I-3 Szőreg	E-I-3/1 Szőreg
		E-I-3/2 Kűbekháza
E-II Orosháza	E-II-1 Makó	E-II-1/1 Kiszombor
		E-II-1/2 Makó
	E-II-2 Magyarcsanád	E-II-2/1 Magyarcsanád
	E-II-3 Mezőhegyes	E-II-3/1 Csanádpalota
		E-II-3/1 Mezőhegyes major
	E-II-4 Battonya	E-II-4/1 Battonya
E-II-5 Dombegyháza	E-II-5/1 Dombegyháza	
E-III Gyula	E-III-1 Kevermes	E-III-1/1 Kevermes
		E-III-1/2 Brédamajor
	E-III-2 Gyula	E-III-2/1 Elek
		E-III-2/2 Gyula
		E-III-2/3 Dénesmajor
		E-III-2/4 Atokháza
F. Debreceni határőr kerület (4 határbiztosító osztály, 13 határügyi tiszt, 29 határőr őr)		
határbiztosító osztály	határügyi tiszt	határőr őr
F-I Berettyóújfalú	F-I-1 Biharkeresztes	F-I-1/1 Kőrösszegapáti
		F-I-1/1 Biharkeresztes
	F-I-2 Nagykereki	F-I-2/1 Nagykereki
határbiztosító osztály	határügyi tiszt	határőr őr
F-II Debrecen	F-II-1 Pocsaj	F-II-1/1 Pocsaj
	F-II-2 Nagyléta	F-II-2/1 Nagyléta
		F-II-2/2 Almosd
	F-II-3 Vámspércs	F-II-3/1 Bagamér
		F-II-3/2 Nyírábrány
	F-II-4 Nyírbélték	F-II-4/1 Penécslek
F-II-4/2 Nyírbélték		
F-II-4/3 Katz tanya		
F-III Nyírbátor	F-III-1 Mérk	F-III-1/1 Mérk
	F-III-2 Csenger	F-III-2/1 Csenger
		F-III-2/2 Gacsály
	F-III-3 Tiszabecs	F-III-3/1 Kishódos
		F-III-3/2 Magosliget
		F-III-3/3 Tiszabecs
		F-III-3/4 Szatmárcseke
	F-III-4 Csaroda	F-III-4/1 Tarpa
		F-III-4/2 Beregsurány
		F-III-4/3 Barabás
	F-III-5 Mándok	F-III-5/1 Tiszakerecsény
F-III-5/2 Lónya		
F-III-5/3 Tiszaszentmárton		
F-III-5/4 Záhony		
F-IV Sarkad	F-IV-1 Kőtegyán	F-IV-1/1 Kőtegyán
		F-IV-1/2 Méhkerék
	F-IV-1 Biharugra	F-IV-1/1 Mezőgyán
		F-IV-1/2Biharugra

G. Miskolci határőr kerület (4 határbiztosító osztály, 10 határügyi tiszt, 23 határőr órs)		
határbiztosító osztály	határügyi tiszt	határőr órs
G-I Sárospatak	G-I-1 Ríce	G-I-1/1 Zemplénagárd
		G-I-1/2 Kisrosvágy
		G-I-1/3 Pácín
	G-I-2 Sátoraljaújhely	G-I-2/1 Karacs
		G-I-2/2 Sátoraljaújhely
		G-I-2/3 Vitány
G-I-2/4 Pusztafalu		
G-II Miskolc	G-II-1 Gönc	G-II-1/1 Hollóháza
		G-II-1/2 Alsókékéd
	G-II-2 Hidasnémeti	G-II-2/1 Hidasnémeti
	G-II-3 Krasznokvajda	G-II-3/1 Szemere
		G-II-3/2 Kány
	G-II-4 Tornanádaska	G-II-4/1 Tornaszentjakab
		G-II-4/2 Hidvégárdó
		G-II-4/3 Szögliget
G-III Eger	G-III-1 Felsőhangony	G-III-1/1 Uraj
		G-III-1/2 Felsőhangony
		G-III-1/3 Domaháza
	G-III-2 Zabar	G-III-2/1 Alóutaspusztá
G-IV Miskolc	G-IV-1 Aggtelek	G-IV-1/1 Aggtelek
		G-IV-1/2 Szuhafeő
	G-IV-2 Bánréve	G-IV-2/1 Kelemér
		G-IV-2/2 Bánréve
Összesen 7 határőr kerület , 24 határbiztosító osztály , 73 határügyi tiszt és 158 határőr órs		

Forrás ! - HIM.HL.HM.eln. 1/a.1937/10000.sz. 15/a-g.

- PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* 304-309.p.

Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat.

Budapest, 1990. 264 p. + 562 p. melléklet.